Gárdonyi Géza

A zeneszerző és a zenész

©Keller Péter

Tanárai

- Édesapja citerázott, fuvolázott, gitározott
- Egerben Zsasskovszky Ferenc és Endre tanítják
  - Hegedútanára: Ferenc
    - karnagy, a Prágai Egyházi Zeneegylet, a Zsófia Zeneakadémia, a salzbugi Mozarteum, a római Pápai Zeneakadémia Mesterszerzői és Tanáregyletének tagja
  - Orgonatanára: Endre
    - karnagy, orgonász, a római Pápai Zeneakadémia Mesterszerzői és Tanáregyletének tagja
    - Liszt Ferenc meghívta a Londoni Világkiállításra orgonálni
- Devecserben Tima Lajos főtanító, kiváló orgonista, hegedűtanár, ének és orgona prelúdium szerző bíztatja a zenélésre és zeneszerzésre

©Keller Péter

Hangszeres tudása

- Hegedült
  - Több hegedűje is volt
    - Dankótól kapott „zálogba” hegedűt
      - Mikor Dankó Meghalt leszedte és borítékba tette a húrokat. A borítékra ezt írta: „Ezek a húrok a Dankó Pista hegedűjéről valók. Aznap szedtem le őket, mikor Pista meghalt. Többet ember ne játsszék rajtuk”
        - Forrás: Gárdonyi József
    - Ányos Laci is neki ajándékozza hegedűjét olyan szépen játszotta
      ”*Elszakadok tőled, mint a levél az ágtól.*
      Nehéz szívvel úgy búcsúzom, mint a fecske a nyártól.” kezdetű nótáját
- Orgonált
- Cimbalmozott
  - Egri lakásában is látható Dankó Pista cimbalma, amit „zálogba adott”
- Játszott pianínón
  - Egri lakásában látható
    - tanító korából való

©Keller Péter

Szerzeményei

- *Devecser*
  - *Temetési éneket szerez vegyes karra*
  - *Hegedűdarabokat komponál*
    - *1883. február 23.*

      „Délután levelet kaptam két bécsi zeneműkereskedéstől, melyben azt írják, hogy a hegedűdarabomat nem adhatják ki, mert nem kellenek. Pang az üzlet.

      Bánom, hogy ingyen nem ajánlottam fel, mert az első műveket nem szokták díjazni.”

©Keller Péter

19 évesen (1882), Devecserben írja a Fel nagy örömre karácsonyi ének szövegét és zenéjét

Fel nagy örömre ma született
aki után a Föld epedett.
Mária karján égi a lény,
Isteni kisded szűznek ölén!
Egyszerű pásztor jöjj közelebb
Nézd a Te édes Istenedet

Nem ragyogó fény közt nyugoszik
Bársonyos ágya nincs neki itt,
Csak ez a szalma koldusi hely
Rá meleget a marha lehel.
Egyszerű pásztor térdeden állj,
mert ez az ég és földi király!!!

Lesenyei Márta alkotása,
Devecser, 2002

©Keller Péter

Győr: Karácsonyi ének

Néptanítók lapja 1887 „Az év utolján” című évzáró szám

Mily ragyogó fény árad az éjben!
Betlehem úszik fény özönében.
Égi csodának nyílt meg az ég!
Szent örömöt zeng angyali nép:
Megszületett a Jézus!

Ébred a pásztor mennyei szóra,
Álmainál szebb drága valóra:
Menjetek! Ó, hol glória zeng,
S a kicsi hajlék fénybe dereng:
Megszületett a Jézus!

Rendül a szív az égi jelekre,
Szent öröm az, mely általölelte,
S mintha a föld is zsongna imát,
Mintha susogná fű, fa, virág:
Megszületett a Jézus!

A mi szívünk is gyúljon örömre,
S zengjen az Úrnak hálaimát!
Szent fia köztünk itt van örökre,
Megszabadítva már a világ:
Megszületett a Jézus!

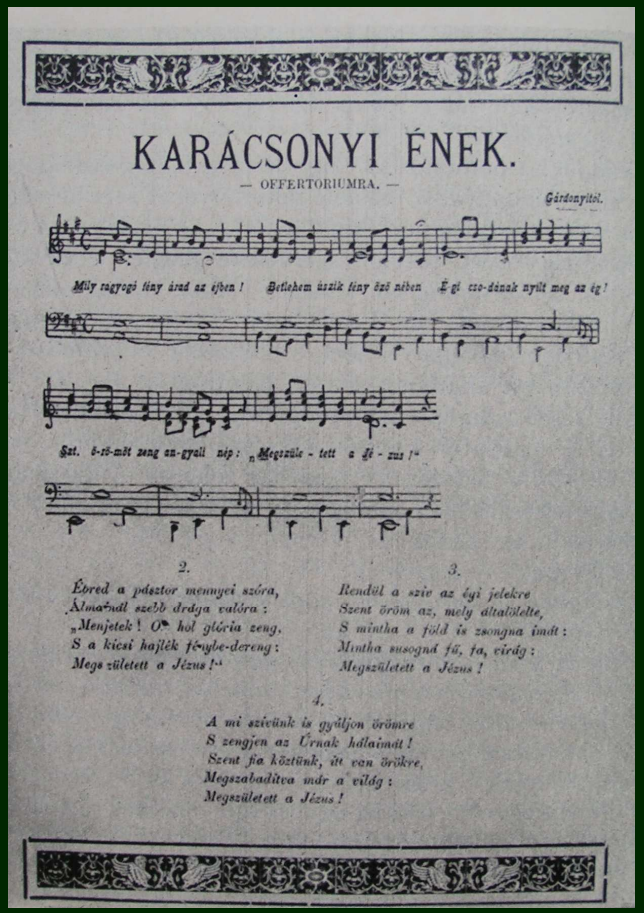
KARÁCSONYI ÉNEK.

— OFFERTORIUMRA. —

Gárdonyitól.

Mily ragyogó fény árad az éjben! Betlehem úszik fény özönében Égi csodának nyílt meg az ég!

Szent örömöt zeng angyali nép: „Megszüle-tett a Jé-zus!“

2.

Ébred a pásztor mennyei szóra,
Álmainál szebb drága valóra:
„Menjetek! Ó hol glória zeng,
S a kicsi hajlék fénybe dereng:
Megszületett a Jézus!“

3.

Rendül a szív az égi jelekre
Szent öröm az, mely általölelte,
S mintha a föld is zsongna imát:
Mintha susogná fű, fa, virág:
Megszületett a Jézus!

4.

A mi szívünk is gyúljon örömre
S zengjen az Úrnak hálaimát!
Szent fia köztünk, itt van örökre,
Megszabadítva immár a világ:
Megszületett a Jézus!

©Keller Péter

Göre nótája

- A bor
  - Bemutatva: 1901.március 29.

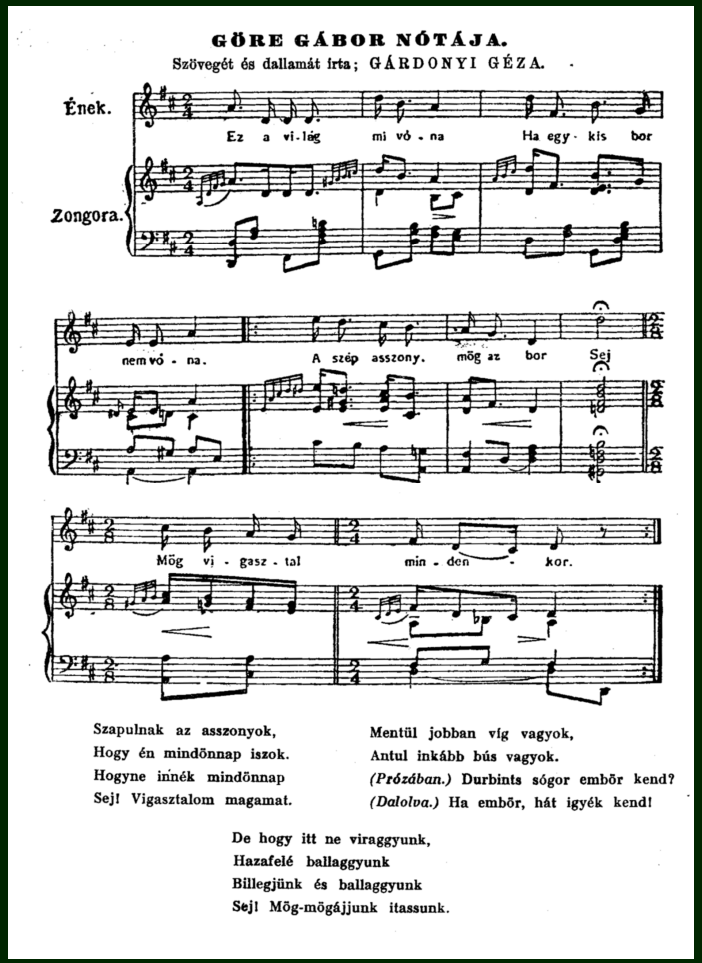

GÖRE GÁBOR NÓTÁJA.

Szövegét és dallamát írta; GÁRDONYI GÉZA.

Ének.

Zongora.

Ez a vi-lág mi vó - na Ha egy - kis bor

nem vó - na. A szép asszony. mög az bor Sej

Mög vi - gasz - tal min - den - kor.

Szapulnak az asszonyok,
Hogy én mindönnap iszok.
Hogyne innék mindönnap
Sej! Vigasztalom magamat.

Mentül jobban víg vagyok,
Antul inkább bús vagyok.
(Prózában.) Durbints sógor embör kend?
(Dalolva.) Ha embör, hát igyék kend!

De hogy itt ne viraggyunk,
Hazafelé ballaggyunk
Billegjünk és ballaggyunk
Sej! Mög-mögájjunk itassunk.

©Keller Péter

Dalszöveg-író

- Több Dankó dalnak szövegírója
  - a Gárdonyi hagyatékban 59 Dankó kézirat van
  - ezek és a levelezés tanúsítják mennyit csiszolt Gárdonyi Dankó szerzeményein
  - Halála előtt nem sokkal hegedűjét kéri és eljátssza kedvenc Dankó nótáját: *Darumadár gyere velem…*

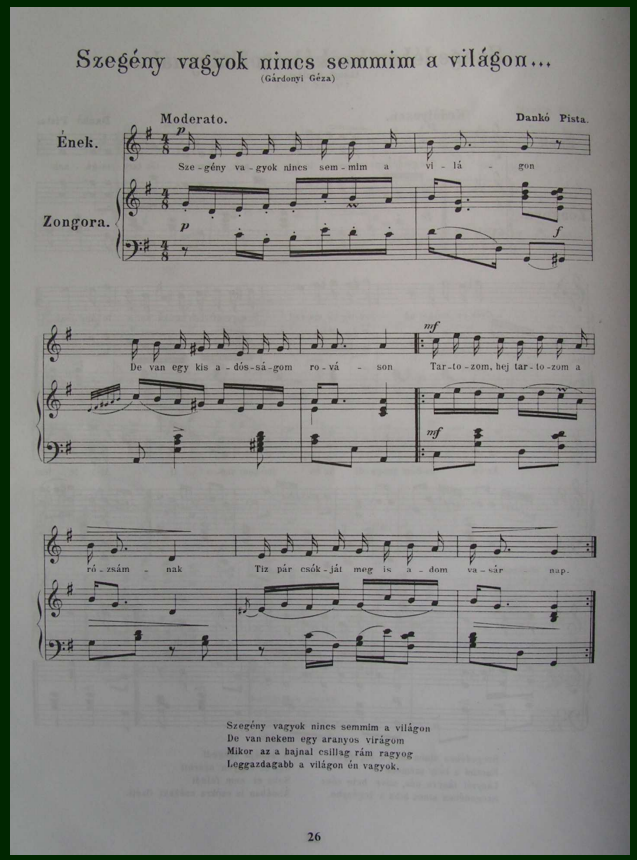

©Keller Péter

Népdal szerető és értő

- Az én falum „Kék paradicsom liliom” című elbeszélése sályi gyerekkori emlékeire utal
  - Devecserben Horváth Józsefné 1963-ban emlékezett arra, hogy Gárdonyi előtt játszottak
    - Forrás: Barsi Ernő
- Szegény ember jó órája novella
  - „De milyen más az igazi parasztnóta, mint a színpadi. A színpadi paraszt a zenekarhoz igazítja az énekét és a szüneteit. Az igazi paraszt el-elmond egy-egy sort, közben iszik, pipázik, s ez idő alatt a cimbalom is holmi cifrákkal tölti be a nóta közeit.”
- Rákosi Viktornak népdalt kottáz
- Erkel a magyar zene művelésére bíztatja

Horváth Józsefné, aki Devecserben valaha énekes népi játékot játszott Gárdonyi előt

©Keller Péter

Hegedűművész

- Barsi Ernő tanulmányt írt hegedűtudásáról
- Karádon éjszakákon át hegedül
- Devecserben Tima Lajos főtanító bíztatja hegedülésre
  - Az iskolába sose vitte be a hegedűjét mondta a 60-as években Németh János (89 éves) egykori tanítványa
- Hegedűjátékával saját lelki szükségletét elégítette ki. Gyerekeinek jóbarátainak ritkán játszott
- Nyilvánosan soha sem játszott
- 1917.május 5-én Ányos Laci híres nótaszerzőt hatja meg játékával

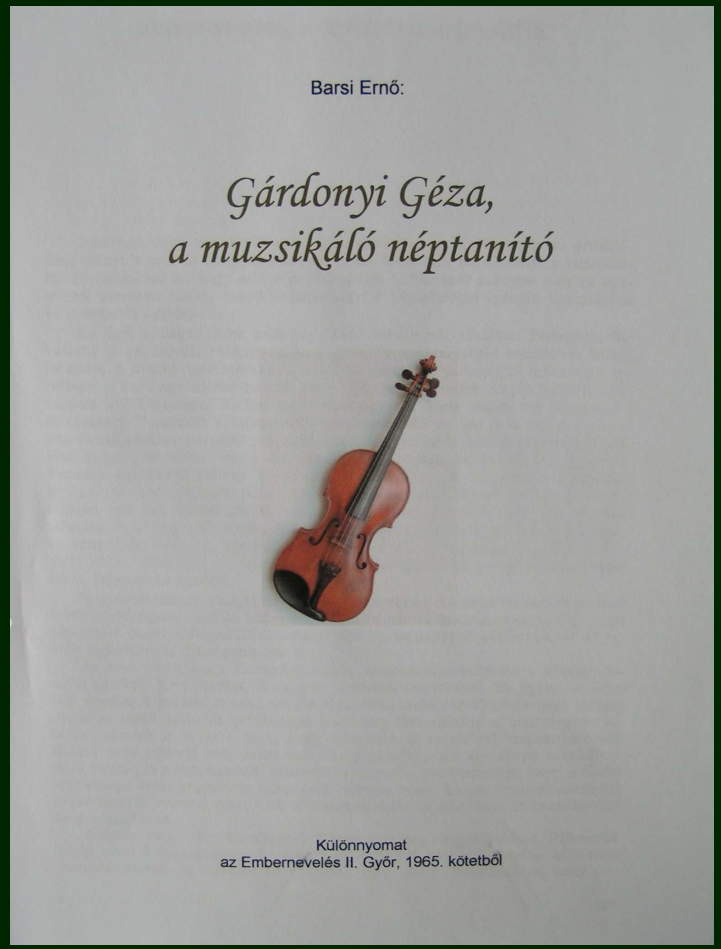
Barsi Ernő:

Gárdonyi Géza,
a muzsikáló néptanító

Különnyomat
az Embernevelés II. Győr, 1965. kötetből

©Keller Péter